

ADVIES
Algemene Raad

9 februari 2006

AR/PCA/ADV/007

Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen

Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen

1 Situering

De minister van Werk, Onderwijs en Vorming heeft op 16 januari 2006 advies gevraagd aan de Vlaamse Onderwijsraad over het voorontwerp van decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Op 9 februari heeft de Algemene Raad van de Vlor dit advies uitgebracht met éénparigheid van stemmen.

Het advies is gestructureerd rond de belangrijkste topics uit het voorontwerp van decreet. Omwille van de structuur van het voorontwerp was het moeilijk het advies te structureren op basis van de opeenvolgende artikelen. Waar mogelijk bepaalt de structuur van het voorontwerp wel de volgorde van de verschillende topics. Bij de titels van de verschillende topics verwijzen we steeds naar de artikelen uit het voorontwerp over die topic.

Bij verschillende topics legt dit advies een verband met het advies van de Vlor over de conceptnota lerarenopleiding ⁽¹⁾.

2 Vooraf

2.1 Te definiëren begrippen

Uit de discussie die vooraf ging aan de formulering van dit advies blijkt nog steeds onduidelijkheid over de definitie van bepaalde begrippen zoals mentoraat, stage, praktijkgedeelte... In zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding wees de Vlor reeds op dit probleem. De Vlor herhaalt hier zijn vraag naar eenduidige definities van deze begrippen vooraan in het nieuwe decreet.⁽²⁾

2.2 Nieuwe doelgroepen

De Vlor vindt in dit decreet geen instrumenten die de aandacht bevorderen voor de instroom van kansengroepen in de lerarenopleiding en voor diversiteit en evenredige arbeidsparticipatie in het lerarenberoep. In zijn advies over de conceptnota wees hij de overheid reeds op deze lacune. Voor de Vlor blijft het belangrijk dat studenten en cursisten die behoren tot de doelgroepen van het gelijke onderwijskansenbeleid meer kansen krijgen om de kwalificaties te verwerven die hen toestaan op een volwaardige manier het lerarenambt uit te oefenen. Dit kan onder meer door middel van een actief instroom-, doorstroom- en uitstroombeleid. ⁽³⁾

¹ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad, 27 januari 2005, AR/PCA/ADV/004

² Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.4

³ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.5

De Vlor verwijst hier naar zijn advies over de conceptnota financiering van het hoger onderwijs. ⁽⁴⁾ Daar pleit hij voor een structurele inbouw van gelijke kansen en diversiteit in de studentgebonden criteria in het onderwijsgerelateerde deel van de financiering.

Hetzelfde geldt, mutatis mutandis, voor studenten en cursisten met functiebeperkingen.

3 Eén diploma van leraar ⁽⁵⁾

In de toekomst zullen alle lerarenopleidingen hetzelfde diploma uitreiken: het diploma van leraar. In de conceptnota ging de overheid nog uit van een duidelijke scheiding op het niveau van de doelgroepen. Hier stapt zij af van dat concept. De overheid opteert nu voor één type van kwalificatie die kan verworven worden doorheen verschillende structuren. De verschillen tussen leraren zitten in de koppeling tussen het basisdiploma en de bekwaamheidsbewijzen. Het diploma van leraar valt buiten de BaMa - structuur.

Het diploma van leraar valt buiten de BaMa - structuur omdat ook cursisten die geen diploma hoger onderwijs hebben, leraar kunnen worden. De geïntegreerde lerarenopleiding in het hoger onderwijs behoudt haar plaats in de BaMa – structuur.

De Vlor steunt het principe: één diploma van leraar. Op voorwaarde dat er een differentiatie blijft op basis van de koppeling tussen het basisdiploma van de leraar en de bekwaamheidsbewijzen. Deze koppeling resulteert in verschillen in vakinhoudelijke bekwaamheid en in verschillen op het niveau van de pedagogisch - didactische en vakdidactische competenties. Zij is nodig om een situationele invulling van de basiscompetenties mogelijk te maken.

4 Financiering van de opleidingen ⁽⁶⁾

De Vlor vraagt om de lerarenopleiding op dezelfde manier te financieren als de andere opleidingen in de instellingen die lerarenopleidingen aanbieden. Voor de specifieke lerarenopleidingen aan de hogescholen en universiteiten betekent dit dat zij gefinancierd worden zoals de bacheloropleidingen en masteropleidingen nu. Voor de lerarenopleiding in de centra voor volwassenenonderwijs houdt dit in dat zij gefinancierd blijven zoals de andere opleidingen in die centra.

De Vlor heeft zeer veel vragen bij de outputfinanciering en verwijst in dit verband naar zijn advies over de conceptnota financiering van het hoger onderwijs ⁽⁷⁾.

⁴ Advies over de conceptnota financiering van het hoger onderwijs, Vlaamse Onderwijsraad, Raad hoger onderwijs, 8 november 2005, RHO/WOY/ADV/002, blz.3

⁵ Art.12 dat een Art. 12bis.§1 invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs, Art. 17 dat een Art. 55quinquies. §1; en een Art. 55octies. §7 invoegt in het decreet van 8 juni 2000 houdende dringende maatregelen betreffende het lerarenambt.

⁶ Art. 3, Art. 5, Art. 12 dat een Art. 12sexies. §3 invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs.

⁷ Advies over de conceptnota financiering van het hoger onderwijs, idem, blz. 4

5 De mentor ⁽⁸⁾

In zijn advies over de conceptnota ⁽⁹⁾noemt de Vlor de mentor een goed instrument om vanuit echte betrokkenheid gestalte te geven aan de verantwoordelijkheid van de afnemende velden voor de lerarenopleiding.

5.1 Opdracht

5.1.1 Inhoud

De Vlor onderstreept de autonomie van elke school om zelf de opdracht van de mentor in te vullen.

Eigenlijk zijn er drie personen rechtstreeks betrokken bij een stage: de stagebegeleider van het opleidingsinstituut, de mentor en de leerkracht van de klas of van het vak. Over de taken van die leerkracht bij de begeleiding van een stagiair staat er niets in dit decreet. De Vlor onderstreept het belang van de vakleerkracht of de klasleerkracht bij de begeleiding van de stagiair.

Als gevolg van de beperkte financiering van het mentoraat zal het overgrote deel van de leraren dat studenten of cursisten in de klas krijgt buiten het mentoraat vallen.

Naast een rol als coach van beginnende leraren en leraren in opleiding, krijgt de mentor een rol bij het assessment van de Lio-baners en de evaluatie van stagiairs. Deze dubbele rol is alleen mogelijk ten aanzien van leraren in opleiding. Het is duidelijk dat de eindverantwoordelijkheid voor de toekenning van het diploma van leraar bij de opleidingsinstelling blijft.

De Vlor vraagt zich af hoe een mentor de aanvangsbegeleiding kan opvolgen bij beginnende leerkrachten die voor vervangingen van de ene school naar de andere en van de ene opdracht naar de andere gaan.

5.1.2 Volume ⁽¹⁰⁾

In zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding onderschrijft de Vlor dat mentoren voor een deel van hun opdracht voor de klas blijven staan.⁽¹¹⁾ De Vlor blijft bij dit standpunt, maar vraagt aan de overheid om dit artikel anders te schrijven. De verhouding tussen uren voor de klas en uren mentoraat moet niet centraal bepaald worden. Leerkrachten die deeltijds werken moeten de taak van mentor kunnen opnemen, als zij nog voor een deel van hun opdracht voor de klas blijven staan.

5.1.3 Keuze van de mentor

Volgens het voorontwerp van decreet kiezen scholen en opleidingsinstellingen in overleg de mentoren ⁽¹²⁾. In zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding stelt de Vlor dat de keuze

⁸ Art. 7, 8, 9 en 10

⁹ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, blz. 8 en 9

¹⁰ Art. 5§4

¹¹ Idem, blz. 8

¹² Art. 6

van de mentor een zaak is van de school. De Vlor blijft bij dit standpunt. De school, de pedagogische begeleidingsdiensten en de opleidingsinstellingen overleggen over het profiel en de selectiecriteria.⁽¹³⁾

5.2 Financiering van het mentoraat

De bedragen die het voorontwerp van decreet voorziet voor de financiering van het mentoraat zijn veel te klein om een goed werkend systeem van mentoraat op te zetten in de scholen. De middelen die scholen hiervoor krijgen zijn volstrekt onvoldoende om die bijkomende verantwoordelijkheid op te nemen ten aanzien van én stagiairs én Lio-baners én leerkrachten in aanvangsbegeleiding,

De opleidingsinstellingen hebben bijgevolg geen garantie dat zij voor de organisatie van het veel groter volume aan stage in de scholen zullen terecht kunnen. De zeer beperkte financiële ondersteuning van het mentoraat in de scholen, verzwakt de positie van de opleidingsinstellingen bij de onderhandeling over de overeenkomst met de stagescholen.

De mentoren zullen verantwoordelijk zijn voor stage, Lio-banen en aanvangsbegeleiding. Dat is veel meer dan wat de scholen nu doen. Het aantal mentor-uren dat daarvoor berekend wordt in de memorie van toelichting is niet realistisch. Het mentoraat komt bovenop wat nu al in de scholen gebeurt. In het secundair onderwijs compenseren deze bijkomende uren in geen geval het veelvoud aan uren dat verloren ging als gevolg van de vermindering van het aanwendingspercentage.

Het decreet geeft aan de regering de opdracht om te bepalen hoe deze middelen worden berekend en verdeeld. De Vlor vraagt aan de minister een berekeningswijze uit te werken die garandeert dat de middelen terecht komen in die scholen waar de stagiairs, de Lio-baners en de leraren in aanvangsbegeleiding effectief fungeren. Ook als die scholen niet behoren tot een scholengemeenschap, een scholengroep of een samenwerkingsverband.

De Vlor veronderstelt dat de middelen die de overheid nu besteedt aan de proeftuinen in het secundair onderwijs bij de uitvoering van dit decreet opnieuw verdeeld worden over alle betrokken onderwijsniveaus en onderwijsvormen.

De memorie van toelichting houdt bij de berekening van de mentoruren geen rekening met de stages van eerstejaars in de geïntegreerde opleidingen. Het grootste volume aan stage ligt inderdaad in het tweede en het derde jaar, maar een beperkte stage in het eerste jaar is essentieel voor de geïntegreerde opleiding. Ook voor die stages moet er begeleiding zijn. Deze regeling mag niet voor gevolg hebben dat studenten in het eerste jaar geen ervaring meer opdoen in de scholen. Een deel van de uitval die zich nu voordoet in het eerste jaar, zal zich dan verplaatsen naar het tweede jaar. Maar gaan scholen die eerstejaars dan nog willen?

Door de toename van het volume aan stage zal voor de studenten van de specifieke lerarenopleidingen de vraag naar stages in het hoger onderwijs stijgen. Sommige opleidingen kunnen bovendien heel moeilijk terecht in het secundair onderwijs. De overheid voorziet geen middelen voor de begeleiding van die stagiairs in het hoger onderwijs.

¹³ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz. 8

5.3 Betrokkenheid van het afnemende veld

Ook centra voor volwassenenonderwijs en instellingen voor deeltijds kunstonderwijs kunnen mentoruren verwerven vanuit een scholengroep of een samenwerkingsverband. De Vlor pleitte voor deze mogelijkheid in zijn advies over de conceptnota.⁽¹⁴⁾ De Vlor vroeg deze mogelijkheid ook voor de centra voor basiseducatie. Daarvoor bevat het voorontwerp van decreet geen oplossing.

5.4 Mentorenopleiding

De overheid verwacht van de expertisenetwerken dat zij een beleidsplan ontwikkelen voor de mentorenvorming. De opleidingsinstellingen, de pedagogische begeleidingsdiensten van de netten en de erkende nascholingscentra beschikken over de nodige expertise voor deze mentorenopleiding.

Het voorontwerp biedt elke school de vrijheid om zelf een coherente visie te ontwikkelen op de begeleiding en coaching van leerkrachten in spe en beginnende leerkrachten. Als gevolg van deze autonomie hebben zij nood aan een vraaggestuurde opleiding voor mentoren. De Vlor vraagt aan de minister om de nodige middelen te voorzien voor een vraaggestuurde werking.

6 Specifieke lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs ⁽¹⁵⁾

De Vlor vindt dat de omvang van de specifieke lerarenopleiding in het volwassenenonderwijs geen bijkomende rem mag zijn voor zij-instromers in het onderwijs. De Vlor kan zich verzoenen met een specifieke lerarenopleiding met een omvang van 60 studiepunten, waarvan 30 studiepunten voor de praktijkcomponent, omdat een flexibele invulling van de praktijkcomponent mogelijk is. De centra krijgen immers een ruime bevoegdheid inzake EVC en EVK.

De Vlor vraagt wel dat de visitatie bij de beoordeling van de opleidingen aan de centra voldoende ruimte geeft aan de specificiteit van hun opleidingen. De visitatie moet aanvaarden dat de omzetting van studiepunten naar effectieve lessen en stage-uren kan verschillen in functie van het profiel van de cursist. Het uitvoeringsbesluit dat de studiepunten zal omzetten in studieduur en onderwijstijd, is in dit verband cruciaal. De Vlor wil over het ontwerp van dat besluit een advies uitbrengen.

Het voorontwerp voorziet een brugprogramma voor cursisten die geen diploma secundair onderwijs hebben. Cursisten die geen diploma hoger onderwijs hebben, kunnen zonder meer instromen in de specifieke lerarenopleiding van het volwassenenonderwijs. Deze groep kan niet terecht in de specifieke lerarenopleidingen van het hoger onderwijs.

De Vlor vroeg in een advies over het getuigschrift opleider voor volwassenen om deze opleiding zo vlug mogelijk te kunnen implementeren. De Vlor vraagt om de decretale basis voor de implementatie van deze opleiding te behouden.

¹⁴ Idem, blz. 8

¹⁵ Art. 11 en Art. 12 dat een Art. 12 bis, 12quinquies, 12sexies en 12septies invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden in het volwassenenonderwijs.

7 Beroepsprofiel en basiscompetenties ⁽¹⁶⁾

Het voorontwerp van decreet, in tegenstelling tot de conceptnota over de lerarenopleiding, maakt geen onderscheid tussen basiscompetenties en startcompetenties. De Vlor had dit gevraagd in zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding.⁽¹⁷⁾

De omschrijving van het beroepsprofiel van de leraar in het voorontwerp van decreet bevat de taken die een ervaren leraar verricht en zal verrichten in het licht van maatschappelijke en andere ontwikkelingen. In het voorontwerp verwijst de overheid in dit verband naar de grootstedelijke context, taalvaardigheid in het Nederlands, meertaligheid en diversificatie in het onderwijsgebeuren. De Vlor sluit zich aan bij deze omschrijving. Hij vraagt aan de minister om hieraan toe te voegen dat het beroepsprofiel ook de kennis, vaardigheden en attitudes moet omvatten die nodig zullen zijn om de uitvoering van zijn voornemens op het vlak van leerzorg mogelijk te maken.

De basiscompetenties zijn de omschrijving van de kennis, vaardigheden en attitudes waarover iedere afgestudeerde moet beschikken om op een volwaardige manier als beginnend leerkracht te kunnen fungeren. Zij stellen de leraar in staat door te groeien naar het beroepsprofiel en worden rechtstreeks afgeleid van het beroepsprofiel.

Bij de beoordeling van de basiscompetenties zal de Vlor bijzondere aandacht besteden aan competenties zoals communicatie met ouders, respect voor een cultuur van participatie, voeling hebben met de brede maatschappelijke omgeving, omgaan met diversiteit en studiekeuzebegeleiding.

Door de vermindering van 3 naar 2 vakken ontstaat er in de geïntegreerde opleiding voor de leraren secundair onderwijs, meer ruimte om bijkomende basiscompetenties te realiseren. Dit geldt ook voor de specifieke opleidingen, waar het aantal studiepunten overall toeneemt. De opleidingen voor de leraren basisonderwijs krijgen eveneens de opdracht om bijkomende basiscompetenties te realiseren. Maar in die opleiding komt geen bijkomende ruimte.

Vele mensen zullen betrokken worden bij de realisatie van de basiscompetenties. De basiscompetenties zullen opnieuw conceptueel moeten geduid worden naar de verschillende contexten. Er moet een instrument komen om het continuüm van opleiding, basiscompetenties en beroepsprofiel te visualiseren.

Na de goedkeuring van dit voorontwerp van decreet moet de overheid vlug werk maken van de aanvulling en herformulering van de basiscompetenties vanuit dit nieuwe concept. Dit is dringend en moet operationeel zijn op 1 september 2007, op het ogenblik dat dit decreet uitvoering krijgt.

¹⁶ Art. 12 dat een Art. 12ter. invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs en Art. 17 dat een Art. 55ter. invoegt in het decreet van 4 april 2003 betreffende herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

¹⁷ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, blz. 11

8 Samenwerking en expertisenetwerken ⁽¹⁸⁾

In zijn advies over de conceptnota ⁽¹⁹⁾ onderschrijft de Vlor de meerwaarde van samenwerking tussen opleidingsinstituten en vraagt aan de overheid stimuli om samenwerking tussen gelijkwaardige partners te laten groeien van onderuit.

De samenwerking tussen de centra voor volwassenenonderwijs en de instellingen voor hoger onderwijs vertrekt in dit voorstel van decreet niet van een gelijkwaardigheid tussen deze partners. Een instelling voor hoger onderwijs moet, om een specifieke lerarenopleiding te mogen inrichten, samenwerken met een centrum voor volwassenenonderwijs. Een centrum voor volwassenenonderwijs is niet verplicht om voor zijn specifieke lerarenopleiding samen te werken met een instelling voor hoger onderwijs.

De expertisenetwerken die het decreet mogelijk maakt, zijn een open concept voor een ambitieuze samenwerking tussen verschillende velden. De lat ligt erg hoog, maar er is ook een aanzienlijke financiering om de samenwerking in expertisenetwerken te stimuleren. Om die ambities te realiseren zijn bijkomende middelen verantwoord, op voorwaarde dat die expertisenetwerken een echte meerwaarde creëren voor de kwaliteit van alle lerarenopleidingen.

De Vlor vraagt om de lijst van topics die in de kaderovereenkomst moeten naar voor komen te herleiden tot die elementen die essentieel zijn.

De Vlor vraagt om de instellingen initieel toe te laten om met deze financiering bilaterale samenwerkingsovereenkomsten uit te voeren. Op die manier krijgen expertisenetwerken volop de kans om te groeien vanuit de instellingen.

De invulling van de praktijkcomponent maakt best deel uit van het eerste protocol van samenwerking. Op die manier voorkomen de instellingen ongelijke behandeling tussen studenten en cursisten die hetzelfde diploma willen behalen langs verschillende leerwegen.

9 Stage ⁽²⁰⁾

9.1 Inhoud

De overheid wil de praktijkopleiding absoluut versterken. De Vlor steunt dit voornemen, maar het is aan de opleidingsinstellingen om dit praktijkgedeelte in te vullen, dat is hun verantwoordelijkheid.

Het praktijkgedeelte moet meer zijn dan alleen stage in een stageschool. Andere competenties dan lesgeven, zoals overleg met de collega's, moeten aan bod komen.

¹⁸ Art. 13 dat een Art. 12duodecies en 12tredecies invoegen in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs, Art. 14, Art. 15 en Art. 18 dat een Art. 55undecies en 55duodecies invoegen in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

¹⁹ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz. 4

²⁰ Art. 12 dat een art. 12quater. §1 en §2 invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden in het volwassenenonderwijs, Art. 17 dat een art. 55quinquies §2 en een art. 55octies §4 en §5 invoegt in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

Maatschappelijke stages bij organisaties die staan voor bepaalde doelgroepen of bedrijfsstages moeten mogelijk zijn.

9.2 Opname in en verdeling over de scholen

De toename van het volume aan stage zal voor gevolg hebben dat instellingen het moeilijk zullen hebben om voldoende stageplaatsen te vinden. In de specifieke lerarenopleiding, bijvoorbeeld, zou volgens een ruwe berekening het aantal stageplaatsen van de studenten en cursisten die een preservice training doen, moeten vermenigvuldigd worden met drie⁽²¹⁾. In zijn advies over de conceptnota wees de Vlor de overheid reeds op dit probleem.

De financiering van het mentoraat is volstrekt onvoldoende om alle scholen, scholengemeenschappen, scholengroepen en samenwerkingsverbanden te overtuigen om hun verantwoordelijkheid voor aankomende beroepsbeoefenaars op te nemen. Afspraken tussen scholen binnen scholengemeenschappen, scholengroepen en samenwerkingsverbanden zullen dit probleem niet oplossen.

Indien een stagiair stage doet in verschillende stagescholen, dan bepaalt het decreet dat de overeenkomst met het opleidingsinstituut vastlegt welke school de ankerschool is. De Vlor stelt dat dit niet werkbaar is voor de studenten lerarenopleiding met zoveel weken stage in meerdere onderwijscontexten. Een dergelijke stageschool, een 'primus inter pares' die grotere verantwoordelijkheid krijgt in het organiseerbaar houden van de stages en dit zonder enige bijkomende financiële vergoeding, zal niet zo direct te vinden zijn. Daarenboven schept het nieuwe begrip verwarring met de rol van elke individuele mentor. De Vlor stelt voor het begrip 'ankerschool' te schrappen in het voorontwerp van decreet.

Niets garandeert dat elke student of cursist in deze context passende stageplaatsen vindt.

Sommige stagiairs brengen een meerwaarde naar scholen, andere hebben het moeilijker. Indien leerlingen en leerlingengroepen veelvuldig geconfronteerd worden met opeenvolgende stagiairs, kan dit een negatieve invloed hebben op het verloop van het leerproces.

De Vlor vraagt op korte termijn een evaluatie van het effect van de toename van het volume aan stage. Deze evaluatie moet onder meer rekening houden met de ligging van de scholen en de samenstelling van hun lerarencorps. Zij moet peilen naar de invloed van de aanwezigheid van stagiairs op de onderwijskwaliteit en op de leerlingen en naar de meerwaarde van stagiairs voor de scholen.

De Vlor is voorstander van het principe dat alle onderwijscontexten aan bod moeten komen tijdens de stage. Dit heeft voor gevolg dat bepaalde scholen, zoals methodescholen, die veel geringer in aantal zijn, verhoudingsgewijze veel meer kandidaatleerkrachten over de vloer krijgen. De Vlor vindt de vraag van deze scholen om betrokken te worden bij het overleg met de opleidingsinstellingen legitiem.

9.3 Het afnemende veld

Alleen de sectoren waarop de decreten rechtspositie van toepassing zijn, worden voor dit decreet beschouwd als afnemende veld. Ook het beroepsprofiel en de basiscompetenties hebben betrekking op die sectoren.

²¹ Zie memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet betreffende de lerarenopleiding, blz. 30

De praktijk kan wel in andere opleidingssettings, indien dat bijdraagt tot het verwerven van dezelfde basiscompetenties.

De professionalisering van de docenten van de lerarenopleiding valt buiten dit decreet. Het hoger onderwijs moet zelf verantwoordelijkheid opnemen voor de opleiding van zijn docenten, zowel formeel als onderwijskundig. Hier moet het beleid op termijn over nadenken. De kwaliteit van de lerarenopleiding staat of valt met de kwaliteit van haar docenten.

10 Leraar in opleidingsbaan (Lio-baan) ⁽²²⁾

10.1 Het concept

In zijn advies over de conceptnota stond de Vlor omwille van een aantal pecuniaire, statutaire en onderwijskundige redenen heel sceptisch tegenover het concept van de opleidingsbanen. Hij vroeg zich af of deze vorm van stage nut heeft in alle segmenten van het onderwijs. Hij had ook vragen bij de aantrekkelijkheid en de haalbaarheid voor scholen en kandidaat leerkrachten. Toch vond hij dat deze vorm van stage wel aantrekkelijk kon zijn voor sommige generatiestudenten uit de specifieke opleidingen.⁽²³⁾

De Vlor is voorstander van een mogelijkheid om beroepsuitoefening als leraar te benutten als praktijkcomponent in de opleiding, maar vindt het concept van de Lio-baan zoals dat nu voorligt onvoldragen.⁽²⁴⁾

10.2 De statutaire context

De Vlor stelt vast dat de statutaire situatie van de Lio-baner dubbelzinnig blijft. Zo is er een spanningsveld tussen de beoordeling van de Lio-baner voor het behalen van het diploma van leraar en de evaluatie als tijdelijke leerkracht in het kader van het decreet rechtspositie. De gevolgen van een negatieve evaluatie als tijdelijke en een mogelijk ontslag op het vervolg van de opleiding zijn onduidelijk. De voorrangsregels ten aanzien van gediplomeerde tijdelijke leerkrachten zijn niet uitgeklaard.

²² Art. 12 dat een art. 12quater §3 invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs en Art. 17 dat een Art. 55octies §6 invoegt in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

²³ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.7

²⁴ De Algemene Raad van de Vlor stemde over deze zin. Vier leden van de Algemene Raad stemden tegen. De vertegenwoordigers van COC, COV en VSOA vragen de schrapping van het concept van de Lio-baan. Zij vinden dat de argumentatie die de andere vertegenwoordigers gebruiken om te motiveren dat het concept onvoldragen is, bewijst dat het beter is om het concept Lio-banen uit het decreet te schrappen.

10.3 Gevolgen voor het afnemende veld

10.3.1 De begeleidingsopdracht van de scholen

Bij Lio-banen valt een groot deel van de opleiding ten laste van het afnemende veld. De Vlor stelt een spanningsveld vast tussen het assessment voor de toekenning van het diploma van leraar en de evaluatie of beoordeling als leraar in de school.

10.3.2 De organisatie

De praktische organisatie van de Lio-banen, die ook mogelijk zijn in combinatie met een deel pre-service stage, zal niet gemakkelijk zijn. Dit wordt maatwerk.

Het zal voor de student of de cursist moeilijk zijn om een geschikte Lio-baan te vinden. De 500 contacturen, gecombineerd met 30 studiepunten theoretisch gedeelte, zullen bovendien moeilijk te realiseren zijn in één schooljaar. Van de cursist of de student zal dit zware inspanningen vragen.

10.4 Verantwoordelijkheid

Zo lang de studenten of cursisten in opleiding zijn, blijven de opleidingsinstellingen verantwoordelijk voor de opvolging van het leertraject. Die verantwoordelijkheid staat nu niet in het decreet. Dit kan ook de verantwoordelijkheid zijn van de studenten of de cursisten die zelf een portfolio samenstellen.

10.5 De kwaliteit van de opleiding

In het advies over de conceptnota wees de Vlor reeds op het probleem dat studenten en cursisten die zullen kiezen voor deze weg, eerder toevallig in een bepaalde onderwijscontext zullen terecht komen. Niets garandeert dat deze leerkrachten in spe tijdens hun opleiding geconfronteerd worden met verschillende onderwijssettings. ⁽²⁵⁾ Dit blijft een probleem. De Vlor betwijfelt of een leerkracht in opleiding op die manier alle basiscompetenties kan verwerven. De leerkrachten in spe moeten tijdens hun opleiding in contact komen met de verschillende settings waarin zij, op basis van hun bekwaamheidsbewijzen, later kunnen terecht komen.

In zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding wees de Vlor reeds op het belang van de wederzijdse beïnvloeding van theorie en praktijk. Praktijkervaring rendeert optimaal met een goede begeleiding en met gestructureerde mogelijkheden tot reflectie op de eigen praktijkervaring.⁽²⁶⁾ De Vlor vraagt om Lio-banen enkel toe te staan nadat de leerkracht in spe een opleidingscontract heeft afgesloten met een opleidingsinstelling en een school. In dat opleidingscontract bepalen de instelling en de cursist in overleg het verloop van het volledige traject dat de leerkracht in spe moet afleggen om zijn diploma te behalen. De 'Lio-baan overeenkomst' is een deel van dit opleidingscontract.

²⁵ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.7

²⁶ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.6

10.6 Invloed op de onderwijsarbeidsmarkt

Er is een beperkt aanbod van Lio-banen, maar het is moeilijk te voorspellen wat dat in de realiteit zal geven.

Sommigen vrezen dat deze leerweg zo aantrekkelijk zal zijn, dat veel studenten en cursisten daarvoor zullen kiezen, anderen verwachten niet dat die Lio-banen een groot aanzuigefect zullen hebben. Zij denken dat die mogelijkheid vooral zal gebruikt worden door mensen die al in het onderwijs werken, maar geen diploma van leraar hebben.

In elk geval blijft de Lio-baan onvoldoende aantrekkelijk voor zij-instromers die elders een loopbaan opbouwden. In zijn advies over de conceptnota over de lerarenopleiding wees de Vlor reeds op het belang van deze zij-instromers voor een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.⁽²⁷⁾ De Vlor is van mening dat de Lio-banen geen betere instroom van dit soort zij-instromers in het onderwijs voor gevolg zal hebben dan de combinatie van een GPB-opleiding en een aanstelling in een 'andere' die nu bestaat.

11 Kwaliteitszorg ⁽²⁸⁾

Het voorstel van decreet gaat uit van het beginsel één diploma van leraar. Het is dus logisch dat het voorstel van decreet één systeem van kwaliteitszorg inschrijft. Alle lerarenopleidingen moeten immers dezelfde basiscompetenties bereiken. De Vlor onderschrijft dit voornemen van de overheid.

De inspectie voor volwassenenonderwijs blijft bevoegd voor de doorlichting van de CVO's, maar zij is niet meer verantwoordelijk voor de controle van de kwaliteit van de GPB's. De Vlor vraagt om de visitatiecommissies voor de lerarenopleiding niet alleen aan te vullen met deskundigen die het afnemende veld vertegenwoordigen ⁽²⁹⁾, maar ook met deskundigen die voeling hebben met de noden van volwassen cursisten.

Het decreet bepaalt dat de opleidingsinstellingen om de vier jaar een visitatie zullen krijgen. De Vlor vindt dit te belastend voor de instellingen en pleit voor visitaties om de zes jaar.

12 Geïntegreerde lerarenopleiding ⁽³⁰⁾

De overheid houdt vast aan de vermindering van het aantal vakken van 3 naar 2 zoals zij zich voornam in de conceptnota. Maar de vrije combinatiemogelijkheid voor de studenten blijft behouden. De Vlor vroeg het behoud van die mogelijkheid in zijn advies over de conceptnota ⁽³¹⁾.

De Vlor steunt principieel de vermindering van het aantal vakken voor de leraar secundair onderwijs in de geïntegreerde lerarenopleiding van 3 naar 2. Deze vermindering biedt de

²⁷ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz. 2

²⁸ Art. 12 dat de art. 12octies en 12novies invoegt in het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs en Art. 20

²⁹ Art.20 dat een paragraaf 3ter invoegt in art. 93 van het decreet van 4 april 2003 betreffende herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

³⁰ Art.17 dat de art.55quinquies en 55sexies invoegt in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

³¹ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz. 9

mogelijkheid om meer aandacht te besteden zowel aan de vakinhoudelijke als aan de vakdidactische en pedagogisch-didactische competenties.

Maar de Vlor meent dat op dit ogenblik een aantal voorwaarden niet vervuld zijn en een aantal gevolgen onvoldoende onderzocht zijn:

- De vermindering van 3 naar 2 vakken kost geld. Indien de hogescholen hun aanbod willen behouden, dan hebben zij een andere personeelsbezetting nodig. De hogescholen zullen personeel moeten aanwerven en andere docenten worden boventallig. Voor dit probleem voorziet het voorontwerp van decreet geen structurele oplossing.
- De probleemvakken met weinig studenten, zijn dezelfde in de verschillende opleidingsinstellingen. Daardoor dreigt, indien de overheid niet ingrijpt, op termijn voor bepaalde vakken een tekort te ontstaan op de arbeidsmarkt.
- Drie vakken bieden meer kansen op de arbeidsmarkt.
- De vermindering van 3 naar 2 vakken betekent minder polyvalente leerkrachten.
- Leerkrachten met bepaalde combinaties van vakken zullen in verschillende scholen moeten werken om een voltijdse baan te hebben. Dit kan een negatieve invloed hebben op hun betrokkenheid bij het schoolleven.
- De Vlor vraagt een heel duidelijke overgangsregeling voor studenten die tijdens hun opleiding geconfronteerd worden met deze wijziging van drie naar twee vakken en een wijziging in het diploma waarvoor ze opgeleid worden.

Om die redenen vindt de Vlor het niet opportuun om die vermindering van drie naar twee vakken nu door te voeren.

De lijst van vakken opgenomen in het decreet blijft vatbaar voor discussie. In dit verband vraagt de Vlor uitdrukkelijk de vervanging van het vak 'kleding' door het vak 'mode'. De Vlor vindt het verstandig dat de decreetgever hier de mogelijkheid voorziet om die lijst aan te passen met een besluit van de Vlaamse regering.

Het is niet nodig om in dit decreet de mogelijkheid te voorzien om via een posgradaat bekwaamheid voor een extra onderwijsvak te verwerven. Elke student kan bekwaamheid voor een extra onderwijsvak verwerven op basis van het flexibiliseringsdecreet.

13 Specifieke lerarenopleidingen in het hoger onderwijs ⁽³²⁾

Voor verschillende opleidingen aan de hogescholen en aan de universiteiten bestaat er nu geen specifieke lerarenopleiding.

In de feiten wordt de specifieke lerarenopleiding aan de universiteiten verlengd met een vijfde bijkomend jaar. De Vlor vraagt zich af of de specifieke ingebouwde lerarenopleidingen voldoende aantrekkelijk zijn voor studenten. Hij vreest dat op de arbeidsmarkt deze masters zullen beschouwd worden als opleidingen die anders georiënteerd zijn dan de masters met 30 studiepunten meer in het vakgebied waarin de sollicitant is afgestudeerd.

³² Art. 17 dat de artikelen 55septies en 55octies §1, 2, 3 en 4 invoegt in et decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen

14 Voortgezette opleiding en bachelor-na-bacheloropleidingen ⁽³³⁾

Alleen de voortgezette opleiding buitengewoon onderwijs en de voortgezette opleiding zorgverbreding en remediërend leren die nu in de omvormingsdossiers zitten, worden opgenomen in BaMa-structuur en komen in aanmerking voor financiering. Naar aanleiding van de evolutie in het dossier leerzorg, acht de Vlor dit een terechte prioriteit van de minister. Legistiek zouden de artikelen over de voortgezette opleiding wel beter in een afzonderlijke sectie opgenomen worden.

Andere opleidingen worden niet opgenomen in de bachelor-masterstructuur en krijgen geen financiering. De Vlor bevestigt hier het standpunt uit zijn advies over de conceptnota lerarenopleiding. Hij is voorstander van een geprivilegieerde relatie tussen de lerarenopleidingen en de bestaande voortgezette opleidingen die voorbereiden op bepaalde taken in het onderwijs. Deze opleidingen zijn de opleiding voor doventolken in het buitengewoon onderwijs, voor intercultureel onderwijs, voor het diploma hoger opvoedkundige studiën, voor basiseducatie en voor niet-confessionele zedenleer. De minister heeft een bijzondere verantwoordelijkheid ten aanzien van dit soort opleidingen⁽³⁴⁾, vooral voor niet-confessionele zedenleer, waar het diploma geldt als vereist bekwaamheidsbewijs.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Demeulemeester
voorzitter

³³ Art. 5, 3° en Art. 17 dat een Art. 55quater invoegt in het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

³⁴ Advies over de conceptnota lerarenopleiding, idem, blz.5